

Dr Hoffmann Imre

Az erdők megelőző tűzvédelme Magyarországon aktualitások, tervek

Az erdőtüzek és oltásuk tapasztalatai 2010 címmel Pécelen a KOK nagy előadótermében nagy érdeklődés mellett lezajlott konferencián elhangzott előadás – a tűzmelegelőzéssel és a szabályozással foglalkozó – szövegét adjuk közre. A konferencia előadásainak prezentációja a Védelem Online Konferencia 2010 rovatában olvasható.

Az általános világméretű folyamatoknak megfelelően az EU-ban és hazánkban is felértékelődött az élhető környezet fenntartásának igénye, a környezetvédelem. Ennek a folyamatnak egyik lényeges eleme a tűzoltó szakmát érintően az erdő és vegetációtüzek megelőzése és a bekövetkezett tüzek hatásainak csökkentése.

Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) tevékenységét erdők tűzvédelmében 5 fő területen fejti ki:

- A szabályozások előkészítésében, így elsősorban a jogszabályok kidolgozásában történő közreműködésben, ide tartozik a szakmai munkát elősegítő tájékoztató háttéranyagok közreadása is.
- Az erdőkkel kapcsolatos tűzmelegelőzési feladatok koordinálása.
- Az adatgyűjtés a legkevésbé látványos, ám annál lényegesebb tevékenység, melyet országosan egységes szempontok alapján kell végezni. Ennek eszközei a statisztikától kezdve az egyes tüzesetekkel kapcsolatos tanulmányokig terjed. Az így gyűjthető tapasztalatokat kell a szabályozás és a szakmai munka során felhasználni a lehető legmagasabb szinten.
- A szakmai felügyelet ellátása során, az OKF a Megyei Igazgatóságok és a Hivatásos Önkormányzati Tűzoltóságok (HÖT) szakmai tevékenységét hivatott felügyelni. A felügyelet során szerzett tapasztalatok a szabályozások előkészítésében, módosításában, illetve a fennálló általános problémák megoldásában kerülnek felhasználásra.
- Kommunikációs tevékenységével segíti a tűzvédelmi érdekek érvényre juttatását az erdővédelem területén.

Az EU csatlakozás óta szabályrendszerünkben fontos szerepet játszik az egységes európai célok megjelenítését hordozó jogszabályi keret. Az EU szabályozás alapját a közösség érdeinek tűzvédelméről szóló 2158/92/EGK rendelet, majd az azt váltó rendelet a közösségen belüli erdők és környezeti kölcsönhatások megfigyeléséről (Forest Focus) 2152/2003/EK rendelet adta. A hazai jogszabályok rendszerében a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény és az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény az alapvetően meghatározó két elem. Ezen alaptörvények mentén az OKF a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóságával (MGSZH EI) együttműködve kidolgozta a jelenleg hatályos, az erdők tűz elleni védelméről szóló 4/2008. (VII. 1.) ÖM rendeletet. A rendelet számos pontjában lényeges változásokat vezetett be a korábbi szabályozáshoz képest és szemléletbeli különbséget is hozott az erdőtüzek elleni védekezésben.

A megjelent új szabályozás teljes egészében az EU előírásokkal harmonizál, ezért főbb elemeiben eltér az eddigiekben megszokott normáktól. Létrehozta a hazai körülményekhez igazodó veszélyeztetettségi besorolást. Ez a veszélyeztetettségi besorolás az erdők tűz elleni védelmének rendszerében olyan helyet és szerepet tölt be, mint a tűzvédelemben a "tűzveszélyességi osztály"-ba sorolás. Ez a kiindulási alapja a tűzmelegelőzési intézkedéseknek. A besorolás rendjét a már hivatkozott EU rendelet határozta meg, azonban az EU rendeletben

megfogalmazottak nem alkalmazhatók további részletes szabályozás nélkül a hazai viszonyokra, ezért részletszabályok megalkotása vált szükségessé. Így alakult ki a rendeletben megfogalmazott EU előírásoknak megfelelő és a hazai viszonyokhoz alkalmazkodó besorolási rend, amely ugyanakkor szükség esetén rugalmasan megváltoztatható.

A rendelet a megelőzési intézkedéseket is korszerűsíti. A gazdálkodók számára előírt kötelezettségek meghatározásánál figyelembe veszi az erdőterület nagyságát és veszélyeztetettségét. A megelőzési intézkedések három szinten kerülnek megvalósításra, országos, megyei és gazdálkodói szinten.

A megelőzési tevékenység elősegítése, és az alapinformációk rögzítése érdekében létrehozásra került a jogszabályban eddig nem szereplő Országos Erdővédelmi Terv. Az országos terv tartalmazza általánosságban az erdőkre vonatkozó alapadatokat (pl. terület, veszélyeztetettség), valamint a tűzmelegelőzés alapelveit is, így segítséget nyújt a megyei és gazdálkodói megelőzési tevékenység egységes tervezésében.

A tervezés következő szintje a Megyei Védelmi Terv, mely megyei szinten tartalmazza a szükséges információkat. A megyei tervek felhasználhatók a megelőzésben, a hatósági munkában és a beavatkozás időszakában is. A megyei tervek az összes megyére elkészültek, annak ellenére, hogy a jogszabályi követelmény csak a nagymértékben és közepesen veszélyeztetett megyék esetében írta elő azokat.

A 4/2008. (VII. 1.) ÖM rendelet új alapokra helyezi a gazdálkodók számára meghatározott megelőzési feladatokat azzal, hogy a kezelt erdőterület veszélyeztetettségétől és a terület nagyságától teszi függővé pl: a védelmi terv készítését. A „tűzvédelmi szabályzathoz” hasonlóan az ÖM rendelet kötelezővé teszi a gazdálkodók meghatározott körének a védelmi terv készítését. Az elkészített védelmi tervet – a korábbiaktól eltérően – nem kell jóváhagyásra benyújtani a megyei igazgatóságnak, azt csak tájékoztatásul kell megküldeni részükre. A gazdálkodó által készített védelmi tervet a megyei igazgatóság a nagy kiterjedésű tüzek felszámolása során használhatja fel (pl.: segítségnyújtásra igénybe vehető eszközök), továbbá a HÖT-nek történő továbbítással elősegíti a hatósági munka végzését. Kisebb területen gazdálkodó erdőtulajdonosoknak, erdőgazdálkodóknak elegendő ún. egyszerűsített védelmi tervet készíteni, amely szintén új eleme a szabályozásnak. A védelmi terv és az egyszerűsített védelmi terv készítésére kötelezett gazdálkodók köre a megyei védelmi terveknek részét képezi. A hatósági tevékenység végzésének érdekében nyilvános adatokat az erdészeti igazgatóságok a tűzoltóságok rendelkezésére bocsátják.

Az adatgyűjtésben az EU kötelezettségnek (2158/92/EGK r. és kapcsolódó végrehajtási rendeletek) és szakmai elvárásoknak megfelelően megteremtésre került az Országos Erdőtűz Adattár. Így az adatgyűjtésünk EU kompaktibilissé és összemérhetővé vált más tagországok adataival. Az Országos Erdőtűz Adattár alapadatait a tűzoltóságok által gyűjtött adatok szolgáltatják. A kötelezettség megfelelő teljesítése érdekében a hazai viszonyokhoz illeszkedő adatgyűjtés létrehozása során - Phare program keretében - EU szakértők bevonásával került kialakításra az adatgyűjtés rendszere és az adatlapok tartalma. Az új adatgyűjtés a 2006. január 1-től kísérleti jelleggel bevezetett KÜIR/KAP (Központi Ügyeleti Információs Rendszer / Káreseti Adatszolgáltatási Program) adatgyűjtéssel jelent meg, majd 2007. január 1.-óta a kötelező.

Az említett Phare program, a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatósága és az OKF együttműködésének eredményeként a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ

(KOK) tűzoltás taktikai képzésében az erdőtüzek oltásával kapcsolatos ismeretek oktatása a korábbiaknál nagyobb teret kapott.

A jogszabály által előírt adatszolgáltatás során a HÖT-ök több problémával szembesültek:

- A közutakon kívüli területekről a HÖT-ök megfelelő térképekkel nem rendelkeznek.
- A HÖT-ök által használt EDR rendszer helymeghatározása WGS alapú koordináta rendszert használ, ami a fellelhető térképekkel, GPS-t támogató programokkal nem kompatibilis.

Ezek miatt ellehetetlenül a pontos adatszolgáltatás. Továbbá a beavatkozás során nem lehet kihasználni a technika adta lehetőségeket.

A felsorolt problémák megoldása érdekében az Erdészet, a HÖT-ök és az OKF által egyeztetett térkép készül, amely tartalmazza a szükséges információkat és alkalmazkodik a rendelkezésre álló technikai lehetőségekhez. A térkép végleges formájának kialakítása, egyeztetése jelenleg is folyik. A végleges minta lapján elkészíthetővé válik az ország teljes területére használható térkép, ami megoldást jelent a feltárt problémákra.

A tervezett és egyeztetés alatt álló térkép adattartalmának néhány lényeges eleme a következő:

- A szelvények A4-es méretűek, így egy hajtogatós mappába is betehető a teljes térképsorozat. Az első lapon egy áttekintő térkép, utána jönnek az A4-es lapokon az egyes térképszelvények (hasonlóan a köznapi életben is használatos atlaszokhoz).
- A méretarány $M=1:25000$, amely az eddigi tapasztalatok alapján a legjobban használható.
- A térképszelvény keretén feltüntetésre kerül a kétféle koordináta rendszer (WGS, EOVS). A piros felirat és piros örkereszt az EOVS koordinátát jelölik (a piros számok km-ben értendők, tehát két piros felirat és két piros örkereszt közti távolság 1 kilométer). A fekete felirat és fekete örkereszt a WGS (EDR által használt) hossz-szélesség koordináták.
- A térkép többek között tartalmazza az utakat, az erdőrészetek határait, és az egyes erdőrészetek veszélyeztetettségi besorolását.

Az erdőtüzek megelőzésének rendszerében az alapok rögzítése megtörtént, azonban a folyamat még korántsem ért véget. További jelentős feladatokat kell még végrehajtani. Ezek közül néhány:

- A jogszabályi előírások megvalósíthatóságának folyamatos kontrollja, a jogi szabályozás egyszerűsítése (a szabadban történő tűzgyújtás, hulladékégetés, szabályozásának felülvizsgálata és javaslat kidolgozása annak ésszerűsítésére). A megelőzési rendszer fejlesztése a beérkezett visszajelzések, valamint a tűzvizsgálati eredmények értékelése alapján.
- Együtműködés fejlesztése az OKF és az MGSZH EI között, különös tekintettel az adatgyűjtés megfelelő végzésére, valamint az előrejelzési rendszer fejlesztésében való közreműködésre,
- Informatikai fejlesztések, térinformatikai adatbázis fejlesztése, az információk felhasználásának hatékonyabbá tétele a kor technikai lehetőségeinek és elvárásainak megfelelően.
- Képzés, továbbképzés rendszerének fejlesztése, melynek során az erdőtüzek és a szabad területi tüzek kezelésével kapcsolatos oktatási anyagokat felül kell vizsgálni és azokat korszerűsíteni kell.

Az előzőekben felsorolt szakmai munka során és a felvázolt további feladatok végrehajtása során az elsődleges cél az erdő- és vegetációtüzek számának és káros hatásainak csökkentése. Az elmúlt évek eredményeként megvalósult a megelőzés és az adatgyűjtés rendszerének az EU rendszeréhez történő hozzáillesztése, a folyamat azonban nem állt meg, további jelentős feladatokat kell még végrehajtani. Kiemelt figyelmet kell fordítani az erdőket látogató és használó közösségeket felvilágosító tevékenységre. A felsoroltak végrehajtásával a tűzvédelem is hozzájárul a környezetünk védelméhez és hosszú távon biztosítja az élhető környezetet a következő generációk számára.

Dr. Hoffmann Imre t. vezérőrnagy